

Інвестиційна привабливість України: основні проблеми та шляхи їх вирішення

Крихівська Н.О.

асистент кафедри фінансів

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

Чернишова Г.М.

студентка

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

У статті досліджено сутність понять «інвестиційний клімат» та «інвестиційна привабливість», їх відмінність, а також запропоновано авторське трактування досліджуваних категорій. Розкрито структуру надходження прямих іноземних інвестицій в економіку, вивчено динаміку надходжень іноземного капіталу. Визначено основні проблеми залучення інвестицій у вітчизняну економіку, стан інвестиційної привабливості України за міжнародними рейтинговими оцінками, а також запропоновано напрями підвищення інвестиційної привабливості економіки.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість, інвестиційний потенціал.

Krykhivskaya N.O., Chernyshova G.M. ИНВЕСТИЦИОННАЯ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТЬ УКРАИНЫ: ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

В статье исследованы сущность понятий «инвестиционный климат» и «инвестиционная привлекательность», их отличие, а также предложена авторская трактовка исследуемых категорий. Раскрыта структура поступления прямых иностранных инвестиций в экономику, изучена динамика поступлений иностранного капитала. Определены основные проблемы привлечения инвестиций в отечественную экономику, состояние инвестиционной привлекательности Украины по международным рейтинговым оценкам, а также предложены направления повышения инвестиционной привлекательности экономики.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционный климат, инвестиционная привлекательность, инвестиционный потенциал.

Krykhivska N.O., Chernyshova H.M. INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF UKRAINE: THE MAIN PROBLEMS AND THE WAYS OF THEIR SOLUTIONS

The essence of statements investment climate and investment attractive, their difference are explored in the article. The look of the author at these categories was proposed. The structure of direct foreign investments in the economy was opened; the dynamics of foreign capital was studied. The main problem of attracting foreign investments into the economy, the state investment attractiveness of Ukraine was researched by international rating and the ways of increasing investment attractiveness of the economy were proposed.

Keywords: investment, investment climate, investment attractiveness, investment potential.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Події останніх років значно вплинули на економічну систему країни. Конфлікт на Сході України, анексія Криму, політична та економічна нестабільність призвели до зменшення іноземних інвестицій, зокрема іноземні інвестори стикаються з невизначеністю щодо того, наскільки їхні інвестиції в Україну охороняються в час збройного конфлікту й військової окупації. Сьогодні Україна не може досягти економічного розвитку за рахунок власних фінансових ресурсів і потребує залучення іноземних коштів. Тому питання залучення іноземних інвестицій і створення сприятливого інвестиційного клімату є найбільш актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, які досліджували питання,

пов'язані з інвестиціями, інвестиційною привабливістю та створенням сприятливого інвестиційного клімату, слід відзначити таких, як П. Зачепило, І. Івашук, І. Крупка, А. Пересяда, А. Пешко, В. Струніна.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на велику кількість праць, присвячених аналізу інвестиційного клімату в Україні, існує необхідність подальшого дослідження питання підвищення інвестиційної привабливості економіки в сучасних умовах.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розвиток понять «інвестиційний клімат» та «інвестиційна привабливість»; з'ясування відмінності чи подібності вказаних економічних категорій; аналіз

обсягу інвестицій в економіку України; їх розподіл за регіонами; визначення проблем; розробка заходів для покращення інвестиційної привабливості України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині інвестиції є одним з важливих засобів забезпечення необхідних умов виходу з економічної кризи, що відіграють значну роль у формуванні економічного зростання та сприяють прогресивному розвитку нашої держави. Але нестача капіталу є головною проблемою розвитку всіх галузей. Саме тому великого значення набуває налагодження стабільного інвестиційного процесу в країні [1].

Для проведення якісного і глибокого аналізу інвестиційної привабливості перш за все варто дослідити наукові підходи до трактування сутності понять «інвестиційний клімат країни» та «інвестиційна привабливість країни», їх тотожність чи відмінність, а також на їх основі запропонувати авторське трактування досліджуваних категорій.

Для полегшення сприйняття систематизуємо досліджувані підходи у вигляді табл. 1.

В табл. 1 наведено різні трактування таких дефініцій, як «інвестиційний клімат» та «інвестиційна привабливість», за результатами яких можна зауважити, що ці поняття подібні, тому

що вони охоплюють велику кількість факторів, які впливають на процес реалізації інвестиційних проектів, а також прийняття рішень щодо них.

Тому, узагальнюючи проведене дослідження, пропонуємо авторське трактування визначених категорій. Отже, інвестиційний клімат варто розглядати як сукупність різноманітних факторів (економічних, соціальних, політичних), що беруться до уваги інвестором, до початку здійснення інвестиційної діяльності, а інвестиційну привабливість слід висвітлити як сукупність умов функціонування економіки, які б могли зацікавити інвестора щодо подальшого вкладення ресурсів.

Отже, з'ясувавши відмінність між розглянутими економічними категоріями, варто зупинитись на аналізі ситуації щодо інвестиційної привабливості України загалом.

Протягом останнього десятиріччя спостерігається покращення ситуації із залучення іноземних інвестицій в економіку України, проте обсяги залучених інвестицій нині не відповідають тому рівню, якого реально потребує наша економіка [8, с. 278]. Згідно з даними Державної статистики обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України на кінець 2016 року склав 44,791 млрд. дол., що на

Таблиця 1

Наукові підходи до трактування понять «інвестиційний клімат» та «інвестиційна привабливість»

Автор, джерело	Трактування понять «інвестиційний клімат» та «інвестиційна привабливість»
А. Пересада [2]	Інвестиційний клімат – характеристика ступеня привабливості держави (регіону, галузі) по відношенню до інвестицій, які можуть бути залучені.
В. Струніна [3]	Інвестиційний клімат – це сукупність політичних, соціально-економічних, фінансових, соціально-культурних, організаційно-правових та географічних факторів, наявних у тій чи іншій країні, які приваблюють або відштовхують інвесторів.
І. Іващук [4]	Інвестиційний клімат – сукупність факторів, що включає в себе стан економіки, соціально-економічну стабільність, рівень розвитку законодавчої бази, інвестиційної інфраструктури, продуктивних сил, валютну та фіскальну політики, стан фінансово-кредитної системи та інвестиційного ринку, статус іноземного інвестора.
А. Пешко [5]	Інвестиційний клімат – сукупність чинників, які бере до уваги інвестор, приймаючи рішення щодо здійснення інвестицій.
З. Котляр та М. Акімов [8]	Інвестиційна привабливість – це розподіл фактичних обсягів залучених інвестицій у регіон.
К. Тітов [8]	Інвестиційна привабливість – це встановлення стійкого сукупного економічного ефекту від виробничо-господарської діяльності.
С. Гуткевич [7]	Інвестиційна привабливість – це інтегральна сукупність критеріїв дійсності умов та факторів, які забезпечують зацікавленість інвесторів у вкладенні капіталу.

2 282 млрд. дол. більше за показник на початок року на рівні 42,509 млрд. дол. [9].

Як повідомляється на сайті Державної служби статистики України, на кінець 2016 року в економіку України іноземними інвесторами вкладено 3,8 млрд. дол. США, що на 1 816,7 млн. дол. більше, ніж у попередньому році (дані наводяться без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та Севастополя, а також частини зони проведення антитерористичної операції) [9].

Привабливість України як інвестиційного об'єкта характеризується тим, що найбільша частка загального обсягу інвестицій припадає на промисловість, а саме 29,6% від загального обсягу інвестиційних вкладень. Ще 29,4% припадає на фінансову та страхову діяльність. Тобто найбільшою популярністю користуються галузі, які переживають підне-

сення і зорієнтовані на внутрішнє споживання. Найбільшими інвесторами є Сполучені Штати Америки, Кіпр, Великобританія, Німеччина, Нідерланди, Російська Федерація, Австрія, Польща [1].

Для зовнішнього інвестора фінансовий сектор є привабливим завдяки вищим (порівняно з європейськими країнами) процентним ставкам і значним темпам динаміки масштабів банківської діяльності.

Важливою проблемою інвестиційної політики в Україні є нерівномірність її здійснення, тому її необхідно проводити в кожному регіоні країни, виходячи з його можливостей і потреб розвитку (рис. 2) [1]. Наприклад, у Західних областях найкраще розвиватиметься курортно-туристична мережа, а також галузі з використанням нафти, газу, сірки. У Східному регіоні доцільно здійснити реконструкцію галузей на основі новітніх технологій, зокрема технічне переобладнання шахт.

Найбільше інвестицій залучено в м. Київ, Дніпропетровську, Донецьку, Харківську та Київську області. Найменше – в Луганську та Івано-Франківську області. Таке спрямування прямих іноземних інвестицій в регіональному розрізі не сприяє рівномірному соціально-економічному розвитку регіонів та посилює подальше збільшення розриву у їх розвитку.

Для стимулювання внутрішніх інвестицій основним завданням є надання пільг малому та середньому підприємству для використання розроблених інвестиційних проектів, що потребує створення спеціальних інформаційно-економічних підрозділів на рівні регіонів [1].

У рейтингу інвестиційної привабливості країн світу "International Business Compass" за 2016 рік [6] Україна впала на 41 позицію порівняно з попереднім періодом і посіла 130 місце (2015 рік – 89 місце). Погіршення видно по всіх категоріях. Особливо значним є падіння в частині економічних показників. Перш за все подібні результати обумовлені політичною кризою і подіями в східній частині країни, які авторитетна німецька ана-

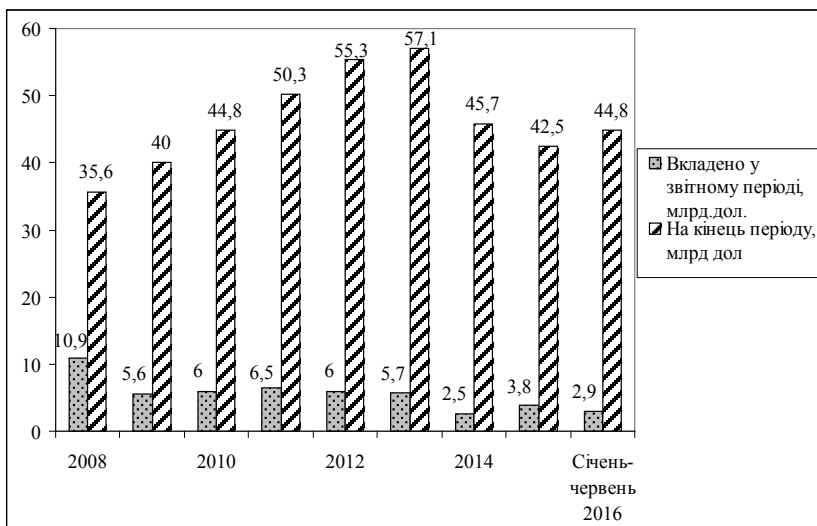

Рис. 1. Обсяг прямих іноземних інвестицій [10]

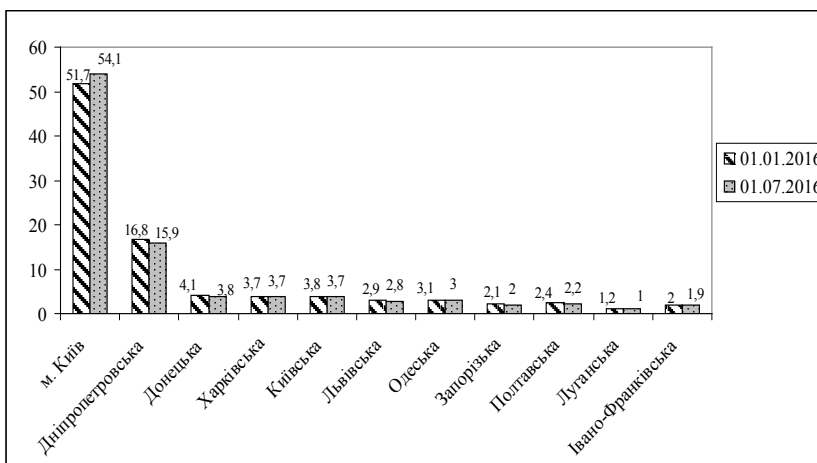

Рис. 2. Розподіл залучених прямих іноземних інвестицій за регіонами, у % до загального обсягу

літика, на жаль, розглядає як громадянську війну. При цьому в субіндексі по інноваціях (кількість зареєстрованих патентів в країні) ми перебуваємо на 39 місці з 85 країн-учасниць, що є добрим результатом [6].

Згідно з даними аналітичної частини дослідження можна говорити про залежність інвестиційної привабливості від стану економіки в державі, функціонування фінансово-кредитної системи, доходів населення, дохідної політики бюджетів усіх рівнів.

Основними проблемами, що перешкоджають визнанню України як інвестиційно привабливої держави, можна визначити такі:

1) суттєве податкове навантаження; ставка податку на прибуток в Україні (18%) та ставка ПДВ (20%) є вищими, ніж у багатьох країнах Центрально-Східної Європи; проте з огляду на високу порівняно з країнами ЄС прибутковість вкладення капіталу ця різниця не є значною перешкодою для інвестицій; водночас стримуючими чинниками для поліпшення інвестиційного клімату є інші податки та податкові платежі [12, с. 169];

2) корупція на всіх ланках влади, непрозорість процедур прийняття рішень органами виконавчої влади;

3) недієздатність механізмів забезпечення ринкових прав і свобод інвесторів, а також низький рівень захисту інвесторів [12, с. 169];

4) військові дії на Сході України, адже через окуповані території йде великий відтік капіталів; також існує великий ризик для інвестора, зокрема іноземні інвестори стикаються з невизначеністю щодо того, наскільки їхні інвестиції в Україну охороняються в час збройного конфлікту й військової окупації.

Зауважимо, що Україна має значний інвестиційний потенціал, адже володіє багатими природними ресурсами, має вигідне географічне розташування, родючі ґрунти, сприятливий клімат, також має високий рівень науково-дослідних розробок у багатьох галузях науки і техніки, має добре розвинену інфраструктуру. Крім того, привабливість української економіки для іноземних інвесторів ґрунтується на наявності відносно дешевої кваліфікованої робочої сили. Але, незважаючи на ці пере-

ваги, стан інвестиційної привабливості України сьогодні залишається незадовільним, а інвестиційний клімат – ризикованим.

Тому для вирішення зазначених проблем з метою покращення інвестиційної привабливості України варто звернути увагу на такі заходи:

1) зниження податкового навантаження та забезпечення стабільності політичного середовища;

2) боротьба і викорінення корупції на всіх ланках влади, а також забезпечення прозорості процедур прийняття рішень центральними та місцевими органами виконавчої влади;

3) боротьба з інфляцією, згладжування циклічних коливань економіки, зниження рівня безробіття;

4) забезпечення ефективного функціонування правової сфери, вдосконалення законодавства;

5) оновлення судової системи, необхідність повернути довіру до судів, авторитет суду та суддів не повинен ставитись під сумнів;

6) впровадження економічного механізму страхування ризиків іноземного інвестування.

Висновки з цього дослідження. На основі проведеного дослідження можна сказати, що для покращення інвестиційної привабливості України необхідно сформувавши стабільну державну політику у сфері іноземного інвестування, розраховану на довгострокову перспективу, а також розробити обґрунтовану державну стратегію залучення іноземних інвестицій з урахуванням національних цілей та пріоритетів. Правильний та раціональний розподіл іноземних інвестицій між різними галузями забезпечить економічний розвиток та підвищить авторитет нашої країни у світі.

Потрібно не тільки спрямовувати іноземні інвестиції на поточні потреби розвитку, але й враховувати майбутні перспективи; розвиток НТП повинен орієнтуватися на зміни, які відбуваються у світі, щоб вийти на міжнародний рівень розвитку. Вирішення проблем, які перешкоджають ефективному залученню іноземних інвестицій, сприятиме покращенню інвестиційного клімату країни та покращенню її економічного становища.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Фурман І. Розвиток інвестиційної сфери в Україні / І. Фурман, І. Кропивницька [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Economics/62666.doc.htm.
2. Пересада А. Управління інвестиційним процесом / А. Пересада. – К. : Лібра, 2002. – 472 с.
3. Струніна В. Шляхи поліпшення інвестиційного клімату в Україні / В. Струніна // Економіка України. – 2001. – № 9. – С. 11–16.

4. Іващук І. Мотиваційні фактори формування інвестиційного клімату регіону / І. Іващук // Фінанси України. – 1998. – № 1. – С. 72–77.
5. Пешко А. Інвестиції: їх значення, види та форми / А. Пешко // Інвестиції: практика та досвід. – 2007. – № 2. – С. 3–6.
6. Рейтинг інвестиційної привабливості країн BDO “International Business Compass 2016” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bdo.ua/uk-ua/news-2/2016/business-compass-2016>.
7. Гуткевич С. Формирование инвестиционной привлекательности аграрного сектора экономики : дисс. ... докт. экон. наук : спец. 08.07.02 «Экономика сельского хозяйства» / С. Гуткевич ; Национальный научный центр. – К., 2004. – 384 л.
8. Савіцька О. Особливості залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України / О. Савіцька, Т. Бай // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – № 24. – С. 277–283.
9. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
10. Іноземні інвестиції в Україну зросли більш ніж на 5% [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://economics.unian.ua/finance/1472851-inozemni-investitsiji-v-ukrajinu-zrosli-bilsh-nij-na-5.html>.
11. Озімчук О. Вплив інвестицій на економічний розвиток України / О. Озімчук // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – № 6 – С. 224–227.
12. Третяк Н. Фактори формування інвестиційного клімату в Україні / Н. Третяк // Фінансовий простір. – 2013. – № 3. – С. 165–170.